

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 38/2015

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat John Olav Holvik

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 5. desember 2016

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Marianne Abeler
Claus Brynildsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge.

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

██████████, heretter kalt skadelidte, er født ██████████. Han tjenestegjorde i ██████████ i perioden ██████████ til utgangen av ██████████, tilsammen ██████████ måneder. Under tjenesten arbeidet skadelidte som mekaniker, men utførte også vaktjeneste.

Skadelidte er født og oppvokst i ██████████. Familien tilhørte frikirken, og skadelidte beskriver en fin men streng oppvekst med far, mor og fem søsken. På videregående skole tok han maskinfag.

Skadelidte møtte til sesjon ██████████. Han var da 18 år gammel. Etter sesjonen gjennomførte han tre års teknisk utdanning i Forsvaret, og hadde deretter tre års pliktjeneste. Han jobbet så noen år på et bilverksted i ██████████ og tjenestegjorde igjen i ██████████ i omlag fem år fra ██████████ til ██████████. Han reiste da ned til ██████████ som vedlikeholdsoffiser, 40 år gammel. Skadelidte var på det tidspunkt gift og hadde tre barn.

Da skadelidte kom tilbake til Norge igjen, fortsatte han å tjenestegjøre i ██████████ i ytterligere tre år og fire måneder, ut ██████████. Skadelidte selv beskriver overgangen fra tjenesten i ██████████ til livet hjemme som svært vanskelig, og hevder han hadde dårlig søvn og angst i hverdagen.

I 1992 fikk skadelidte også påvist diagnosen multipel sklerose (MS) med alvorlig utfall og behov for sykehusinnleggelse. Skadelidte forsøkte å jobbe videre med tilrettelegging fra Forsvaret, men dette gikk dårlig og skadelidte fikk innvilget uførepensjon fra 1996, etter en fullført periode med atferingstiltak.

I de senere år har skadelidte selv beskrevet at han har slitt med angst og depresjoner, og vist til at disse plagene kommer i bølger for ham. Han ble henvist til behandling for PTSD-plager i 2012, og inntil da hadde plagene hans i det vesentligste vært tilskrevet hans multipel sklerose.

Skadelidte fremmet først krav etter forskrift om billighetserstatning, og fikk i vedtak av 19. september 2013 billighetserstatning med tilsammen kr. 284 150 for en varig medisinsk invaliditetsgrad på 30 %. Denne er fastsatt i en legeerklæring fra dr. Brodwall.

Skadelidte har deretter fremmet krav etter forskrift om særskilt kompensasjonsordning. Det ble innhentet en erklæring fra spesialist i psykiatri Olaf Bakke. Erklæringen er datert 27. april 2015, og konkluderer med at skadelidte har en psykisk lidelse i form av en alvorlig PTSD, skadelig bruk av alkohol og personlighetsforandring etter psykisk sykdom. Den sakkyndige finner at disse plagene skyldes skadelidtes tjenestegjøring i ██████████ på begynnelsen av ██████████ tallet. Dr. Bakke finner også at skadelidtes «PTSD-tilknyttede plager, og den praktiske situasjonen i Forsvaret med nedleggelsen av ██████████ mv. var vesentlig viktigere reell grunn til uførepensjoneringen enn MS var».

SPK har i sitt vedtak av 17. juli 2015 gitt skadelidte avslag på kompensasjon etter den særskilte kompensasjonsordningen. SPK finner at skadelidte har en psykisk belastningsskade som følge av tjenesten i [REDAKERT] dersom man legger en lempeligere vurdering av beviskravene til grunn. SPK finner likevel ikke grunnlag for at skadelidte i dag er varig ervervsmessig ufør som følge av disse psykiske plagene, men at uførheten skyldes hans MS-plager. Skadelidtes advokat har på vegne av skadelidte påklaget vedtaket i brev av 7. august 2015. SPK har ikke funnet grunn til å omgjøre sitt vedtak, og saken er sendt frem for klagebehandling.

Skadelidtes advokat møtte i Klagenemnda, sammen med skadelidte. Statens pensjonskasse var også tilstede.

2. Klagenemndas vurdering

Nemnda bemerker innledningsvis at saken på grunn av forhold i Sekretariatet dessverre har blitt liggende uforholdsmessig lenge, før endelig vedtak er blitt skrevet ut.

Rett på ytelse etter forskrift om særskilt kompensasjonsordning forutsetter at man er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre må den psykiske belastningsskaden ha medført varig ervervsmessig uførhet, jf. forskriften § 3 første ledd.

Utgangspunktet etter de alminnelige erstatningsrettslige regler er at det mest sannsynlige faktum skal legges til grunn, jf. blant annet Rt. 1992 s. 64. Det er den som krever erstatning som har bevisbyrden. Prinsippet kommer også til uttrykk i forskriften § 3, som slår fast at det alminnelige krav til årsakssammenheng gjelder, og at det må være en sannsynlighetsovervekt for at tjenesten er årsak til den psykiske belastningsskaden.

For ordningen med kompensasjon på 35 G skal det legges til grunn et lempeligere beviskrav enn for ordningen med kompensasjon på 65 G. Bakgrunnen for dette er ifølge tolkningsnotat fra Forsvarsdepartementet av 22. november 2010 at mange av kravene ligger langt tilbake i tid. I et presiserende tolkningsnotat fra Forsvarsdepartementet av 7. november 2014 utdypes begrunnelsen for beviskravet. Siden det ble antatt at det ville være vanskelig å skaffe tidsnær dokumentasjon for forhold som lå langt tilbake i tid, var poenget med det lempeligere beviskravet at mangel på slike tidsnære bevis ikke i seg selv skulle føre til avslag på kompensasjonskrav. Hvis tidsnære bevis foreligger, skal man etter tolkningsnotatet bruke de alminnelige regler om bevisvurdering.

Kravene til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at tjenesten er en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for skaden og dens følger.

Skadelidte har for nemnda forklart at han etter tjenestegjøringen i [REDAKERT] i [REDAKERT], har hatt psykiske plager i form av angst og flashbacks. Han ble mer aggressiv enn han hadde vært tidligere, og våknet om nettene pga mareritt, som han relaterer til inntrykk og hendelser fra tjenesten.

SPK har innhentet en spesialisterklæring fra psykiater Olaf Bakke. Erklæringen er innhentet etter det særskilt mandat utarbeidet av Forsvarsdepartementet. I erklæringen skriver dr. Bakke at han finner at skadelidte, umiddelbart etter at tjenesten var avsluttet, finner sikre symptomer som senere utviklet seg til F43.1 PTSD.

Nemnda påpeker at Bakke i stor grad har bygget sine vurderinger på skadelidtes egen forklaring, slik den er gitt til ham nå lang tid etter tjeneste. Skadelidtes redegjørelse støttes ikke av objektive funn i den foreliggende dokumentasjonen. Nemnda viser til at ved bevisbedømmelsen vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1572 i Lie-dommen fremkommer:

«Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endre det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på»

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): *«Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning»*.

Til tross for at dr. Bakke har hatt tilgang på alt av skadelidtes medisinske journaler ved sin vurdering, fremstår det for nemnda som at han i stor utstrekning har sett bort fra dette, og utelukkende bygger på skadelidtes egen subjektive angivelse. Nemnda vil påpeke at disse står i klar motstrid med de mer tidsnære og uavhengige bevis knyttet til skadelidtes omfattende sykehistorikk. Det vises i den sammenheng også til Rt. 2005 s. 1050 avsnitt 26 følgende, hvor Høyesterett uttaler:

«Jeg skal deretter si noe generelt om bevisbedømmelsen i saker av denne karakter, før jeg går inn i den konkrete vurdering av bevisene i saken. Når bevis, fortrinnsvis forklaringer eller nedtegnelser fra involverte personer, trekker i forskjellig retning, er det viktig å være klar over at bevis vil kunne ha ulik kvalitet og vekt, jf. Rt-1998-1565 på side 1570. Det heter her:

«Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og om de symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjon. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det som oftest være grunn til å legge mindre vekt på, jf. her - om bevisbedømmelsen på et annet rettsområde - Rt-1995-821.»

Det er typisk for denne saken at det foreligger få bevis som er blitt til før tragedien var et faktum. Det foreligger også få bevis fra den nærmeste tiden etter at sykdommen hadde utviklet seg til eklampsi, og som er upåvirket av de implisertes nærhet til begivenhetsutviklingen. Denne nærhet

har naturlig nok en tendens til å farge disse personers fremstilling av saken, det være seg den syke selv, familie eller helsepersonell som kan komme i en ansvarsposisjon.

På denne generelle bakgrunn legger jeg, på samme måte som tingretten, særlig stor vekt på jordmors nedtegnelser i journalen samme dag som hun hadde vært på hjemmebesøk hos A. For meg har det også betydning hva ambulanspersonell og sykehuspersonale har notert dagen etterpå, på grunnlag av hva de observerte eller eventuelt fikk meddelt av den syke selv.

Jeg finner her grunn til å presisere at når flere av konklusjonene til den sakkyndige professor Haram ikke følges, er det fordi de bygger på en stillingtagen til hendelsesforløpet som etter min mening følger av en annen bevisbedømmelse enn den jeg - etter de nettopp refererte retningslinjene - finner riktig. Jeg viser her også til tingrettens dom, side 24»

Skadelidte har en veldokumentert medisinsk historikk som utelukkende omhandler plager i form av diagnosen multippel sklerose, uten noen sammenheng med tjenesten. Det synes klart at disse plagene også har gitt skadelidte meget klare begrensninger i forhold til yrkeslivet. Dette underbygges blant annet av dokumentasjonen fra trygdemyndighetene.

Skadelidte har hatt en omfattende kontakt med helsevesenet, uten at det på noe tidspunkt har fremkommet noe om psykiske plager som kan knyttes opp mot tjenesten i [REDACTED]. Skadelidte har, etter at han fremsatte krav om kompensasjon i 2012, beskrevet at han har mareritt fra tiden han tjenestegjorde i [REDACTED]. Selv om mareritt fra traumatiske hendelser kan være symptomer på en psykisk lidelse, er mareritt i seg selv ikke tilstrekkelig til å påvise at man har en psykisk lidelse som medfører ervervsuførhet. Nemnda kan ikke se at de objektive opplysningene i saken underbygger skadelidtes subjektive fremstilling av sykdomsutvikling, slik han fremstiller sine plager om lag 20 år etter tjeneste. Det foreligger etter nemndas vurdering dermed ikke holdepunkter for å konkludere med at tjenesten har påført skadelidte en varig psykisk belastningsskade.

Det fremstår etter dette som tvilsomt for nemnda om skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenesten i [REDACTED]. Nemnda finner i den anledning også grunn til å fremholde at skadelidtes egen forklaring om årsak til plager mange år etter endt tjeneste, og etter at kunnskapen om kompensasjonsordningen er godt kjent, ikke kan tillegges særlig vekt. Når denne forklaringen også står i motstrid til tidsnær dokumentasjon om andre, og tjenesten utedkommende plager, er det ikke grunnlag for å bygge på denne. Nemnda finner det etter dette ikke sannsynliggjort at skadelidte ble påført en varig psykisk belastningsskade under tjenesten. Uansett finner nemnda ikke sannsynlighetsovervekt for at en eventuell psykisk belastningsskade fra tjenesten er årsaken til skadelidtes uførhet i dag.

SPKs vedtak blir etter dette å stadfeste. Klagen tas ikke til følge.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 40 000,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 16 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

Det er også lagt frem krav om dekning av reisegodtgjørelse for advokat Holvik med kr. 1993,-. Kravet omfatter blant annet kjøring med egen bil 30 kilometer. Advokat Holvik har lagt til grunn kjøregodtgjørelse per km med kr. 4,10,-. Nemnda viser til at kjøregodtgjørelse gis etter satser tilsvarende for pasientreiser. Kjøregodtgjørelse dekkes da med kr. 2,30 per km. Tilsammen dekkes reisegodtgjørelse for advokat Holvik med kr. 1937,-.

Fra skadelidte er det lagt frem reiseregning med tilsammen kr. 4261,- for oppmøte i klagenemnda. Nemnda bemerker at forskrift om klagenemnda § 13 bar dekker rimelig og nødvendige utgifter til juridisk bistand. Skadelidtes kostnader ved møte i nemnda dekkes ikke av bestemmelsen, og vil bare dekkes i den grad disse er omfattet av forvaltningsloven § 36. Ettersom kravet fra skadelidte ikke har ført frem, foreligger det etter nemndas syn ikke grunnlag for å dekke hans utgifter ved fremmøte.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge. SPKs vedtak stadfestes.

Vedrørende saksomkostninger for klageomgangen skal SPK utbetale kr. 40 000,- inkl. mva., samt prosessfullmektigens reisekostnader med kr. 1937,-.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 24. mars 2017

Anne Stine Eger Mollestad
Leder av klagenemnda